editată din fondul cultural al Societății „Cartea Românească".

PAGINI ALESE DIN SCRIITORII ROMÂNI

Publicațiune periodică

No. 181 No. 181

I. A. BASSARABESCU

Pe drezină

și alte nuvele.

CARTEA ROMÂNEASCĂ

PAGINI ALESE DIN SCRIITORII ROMANI

I. A. BASARABESCU [1])

Pe drezină

O stație mică la poalele unui deal, cu vii.

Șef, domnu' Napoleon Manolescu-Peltea, însurat de curând. E un om domnu' Manolescu, în fața căruia nu ți-ai opri o esclamație.

— Gras bărbat!

Cum a terminat școala de mișcare a început să se îngrașe. Insurătoarea și șefia l-au surprins îngrășându-se și chiar sub auspiciile acestor două instituții, n'a stat pe loc, s'a îngrășat mai departe...

De altfel, acesta a fost și unicul cusur de care l-a învinuit și soacra, înainte de a se hotărî să-i deà fata:

— De, d-le Napoleon, bun băeat ai fi, modest ca o fată mare; fără vițiì; n'am nimic contra și n'aș mai stà de loc pe gânduri dacă n'ar fi ceva la mijloc: Ești cam slăbuț... Să te mai îngrași!...

Și vorbindu-i astfel, îl tot bătea peste obrajii durdulii, care se roșiseră ca două sfecle.

Coana Luxița erà femeie bună. I-a dat fata cu toată inima, precum și trei mii de franci și un „pian“ cu coadă zestre; căci, ce și-a zis dumneaei:

Ei și dacă e gras, să nu se mai însoare omu'? Mai bine erà de-mi dam fetița după țârul ăla de Georgescu dela percepție? Fiecare face cum știe; pot să cleveteascǎ gurile rele cât vor pofti...

---

[1]) A se citì în No. 151 din «PAGINI ALESE DIN SCRIITORII ROMÂNI» cele scrise asupra D-lui I. A. Bassarabescu.

Şi s'a gătit de soacră mare, cu roche de mătase prăzulie şi cu panaş la cap ; a făcut nunta la biserică, a pus lăutari, a comandat bufetul la strada Franceză; au fost berechet pandişpanuri cu inscripţia : „Trăiască Napoleon cu soţia", turnate în zahăr ; precum şi cofeturi cu surprize înnăuntru, cu lichior şi cu boabe de cafea prăjită.

Apoi şi-a condus copiii la gară ; a plâns pe peron ; iar la plecarea trenului, a făcut semn cu batista până nu s'a mai putut vedeà. De zeci de ori i-a repetat fetei la despărţire :

— Să-l asculţi, maică, să-i fii supusă. Ce-o zice el să zici şi tu... Şi să nu uiţi : Cum veţi ajunge la „staţie" să-mi scrii.

Iar ginerelui :

— S'o menajezi, Napoleonică-mamă, că e ca o porumbiţă, neînvăţată cu răul... Aşa am trăit eu cu răposatul fără să ne zicem nici dă-te mai încolo, fără să ne tiranisim sau să ne catigorisim la lume...

* * *

Trecuse un an fără nici o umbră pe noua căsnicie. Napoleon şi Iulica îşi duceau traiul într'o linişte foarte potrivită cuibului ascuns care îi adăpostea. Erà o gară mică dar frumoasă ; şi-i şedeà atât de bine în cadrul verde al dealului.— Un peron cu o singură bancă; un clopot; nici un ceasornic; în schimb foarte multă ederă împodobeà vara stâlpii din faţă. In dreapta, o grădină cu o brazdă nepretenţioasă, dar plină de gingăşie : în Maiu dedeau mixandrele şi în Iunie se îndesau ca peria la un loc cu rozetele şi verbinele... Lângă brazdă, un chioşc cu zorele : acolo mâncau, acolo — peste zi — cucoana şefului îşi făceà lectura. Şi-adusese toate romanele dela „Universul" : „Secretul milionarei", „Idioata", „Milioanele d-lui Joramie"...

Iarna erà mai greu : în toată gara, numai ei, un amploiat şi hamalul. Atunci începeà pentru tânăra femeie chinul : trebuià să se închidă în casă, să-i ajute bărbatului la contabilitate, să asculte viscolul, să cânte la piano, să citească şi să coasă.

Napoleon n'o opreà dela nimic. Erà un om de zahăr. După dejun se culcà şi nu mai eşeà pe peron decât la cinci, când treceà trenul. Erau numai două trenuri de persoane pe zi şi mai rar câte unul de marfă.

Cât timp se odihneà el, ea n'aveà astâmpăr ; se aşezà la fereastra care da spre linie, îşi perdeà privirea pe întinsul câmpului de zăpadă, şi o coprindeau gândurile, ba chiar o grijă neînţeleasă :

„Doamne, ce nebună sunt : Ce am de mă simt mâhnită ? Oare îmi lipseşte ceva ! N'am mamă, n'am bărbat ?"

Şi se întorceà atunci spre el, îl contemplà în tăcere, luà binişor batista şi se duceà să-i şteargă de pe frunte, de pe obraz, broboanele de năduşală.

— Bibiloiul mamii ! Cum doarme el de frumos. Par'că e un îngeraş ! !...

La cinci îl deşteptà, făcând sgomot la clavir. „Sârba popilor" şi „De ce nu-mi vii" erau cântecele lui favorite. Pe amândouă ea le cântà pe din afară, cu acelaş bas de naţionale, pe care îl întrebuinţà şi la hore şi la valsuri şi la polci. Lecţii de piano nu luase niciodată. Cântà numai „după ureche". Pianul l-aveà printr'o întâmplare: Coana Luxiţa da bani cu dobândă pe amanet. „Cineva" care nu s'a înlesnit să-i plătească 150 de lei, îi lăsase acest „imobil" pe vecie, şi dumneaei l-a făcut de zestre fetei. Profesor nu i-a adus. Ce să mai cheltuească ? La conservator n'a dat-o, pentru ca să nu vie în „contacturi" cu toate „haimanalele". Tot din pricina asta n'a vrut s'o mai lase să urmeze şcoala profesională până la sfârşit, ci a retras-o.

— Fata mea are avere : n'am s'o fac nici profesoară, nici telegrafistă, nici actoriţă. Să-i dea Dumnezeu un destin bun şi fără viţii ; că atât cât ştie la pian şi carte... i-ajunge.

Destin, la coana Luxiţa, însemnà bărbat.

* * *

La câţiva kilometri mai sus de staţia lui Napoleon, erà o gară mare, lângă o reşedinţă de plasă. Şeful de acolo, d-l Traian Popovici, erà familist mai vechiu. Cucoana d-lui mai în vârstă decât soţul său, erà din Mizil, se numeà Sultana,

îi plăceà conversaţia şi erà foarte simţitoare. Din nimica i se păreà că ai vrut „s'o atingi cu vorba" şi te lăsà încremenit cu cine ştie ce răspuns înţepat. Napoleon nu se dusese de loc să le facă vizită cu nevasta, ca vecini noi, după obiceiu. Şi trecuseră opt luni dela însurătoare. Această lipsă de respect nu puteà s'o ierte uşor, tocmai dumneaei, cucoana unui şef de gară mare. Zilnic se plângeà bărbatului:

— Ce zici tu, Popovici? Cum găseşti conduita, maniera şefulesei dela vale? Se poate atâta mojicie? A, bucureştencele astea sunt renumite de fanfaroane şi îngâmfate! Cine mai e ca ele?...

De altfel, în căsnicia Popovici, sărmanul Traian nu însemnà nimic. Coana Sultana îl stăpânise cu gura, cu nervii, cu răutatea. Singurile lui clipe liniştite, erau când soseà trenul; altfel nu-l lăsà în pace nici chiar în biurou, lângă registre, şi acolo găseà să-l citească, să-l scoată din răbdări cu cine ştie ce noutăţi neplăcute: sau că a fugit servitoarea, sau că s'a spart o farfurie; că a dat supa în foc, că s'a isprăvit zahărul, cafeaua...

— Să faci bine să cumperi, domnule?... Eu nu sunt învăţată cu mizeria. Neam de neamul meu n'a ştiut ce e sărăcia. Să dai unui conductor să ne ia unt eftin dela Iţcani... Şi apoi, ce, mă rog? D-nii cantonieri au lăsat obiceiul plocoanelor? Alt'dată, fără să le mai zică nimeni, la două zile trebuià să pice mai o gâscă, mai un purcel; şi acum nimic! Ori au gust să-i dăm afară?

Şi după o pauză:

— Nu e vorba, capul răutăţilor tot D-ta eşti, că par'că ţi-e frică să le o spui verde. Ah! că nu e aici săracul nenea Iancu de la Slatina, cum ţi i-ar mai face spilcă pe toţi, doamne?

La început, Popovici se supără: văzând însă că n'o scoate la căpătâi, slăbise din ce în ce mai mult tonul. Tăceà, orce ar fi zis dânsa. Tăceà blestemând din inimă ceasul în care se hotărâse să-şi lege traiul cu „sgripţoroiaca", cu „baba". Tăceà deocamdată: I se promisese o mutare la Bucureşti. O aşteptà. Pe urmă?

„Pe urmă sunt hotărât: nu mă va mai ţine nici han-tătar! M'a ofticat, mi-a mâncat tinereţea, zilele...

O săptămână a stat pe gânduri coana Sultana, cum să potrivească lucrurile ca să le dea mojicilor dela vale, peste nas.

Intr'o Duminică şi-a luat bărbatul:

— Hai dragă, la dumnealor la vizită!

Şi s'au dus, pe un vagonet condus de doi cantonieri.

De altfel, ziua era bine aleasă: La Napoleon mai erau şi alţi mosafiri: Silvicul cu nevasta şi cu fata, precum şi picherul şoselei, cu familia sa destul de numeroasă, mai ales în copii de doi, cinci şi nouă ani. Intr'un cuvânt casa plină.

Momentul răsbunării erà deci nimerit. Coana Sultana înaintă fără sfială spre Iulica şi îi întinse mâna cu o prietenie exagerată; apoi îi zise tare:

— Dacă nu mă 'nşel madam Manolescu?... Mă recomand Popovicioaia... şi pe soţul meu Traian Popovici, şef de gară clasa I, vecin cu D-v., care n'am avut onoarea să vă cunoaştem, fiindcă, trebuie că aşa e acum moda: ăi mari la ăi mici întâi, iar nu ăi mici la ăi mari, cum ar fi datoria; fiindcă trebuie că...

Aci se oprì puţin ca să înghiţă şi să mai răsufle. Napoleon profită şi o întrerupse:

— Scuzaţi, vă rog! Scuzaţi şi D-v.! Vream de mult să venim; dar, cu treabă, cu daraveri — ca omu — am tot dat zi peste zi... Scuzaţi, vă rog!...

Bietul Napoleon la aşa ruşine nu se aşteptase! Roşi peste măsură, obrajii îi dogoreau.

Dar cei mai schimbaţi la faţă, fură Popovici şi Iulica.

Erau cunoştinţe vechi. Cu câţiva ani înainte, Popovici, impiegat la gara de Nord din Bucureşti, şezuse la coana Luxiţa, care, până a nu i se face fata mare, da o cameră mobilată cu chirie.

Popovici fusese ultimul chiriaş, când tocmai atunci Iulica împlinise cincisprezece ani şi nu mai urmà la şcoală. Coana Luxiţa aveà s'o ţie de acum în colo acasă, ca să înveţe menajul: — să scuture odaia chiriaşului, după ce acesta plecà.

să facă bulion, să strecoare supa şi să se pieptene cu părul în sus.

— Domnule Trăenică, îi zicea adesea lui Popovici coana Luxiţa — numai pe D-ta te mai ţiu chiriaş, fiindcă eşti om cum se cade şi te bucuri de bună *reputanţă.* — Dar altul! Să-mi dea şi milioane! Nu mai îmi trebuie... S'a mărit fata acum, D-le Trăenică; trebuie să ne gândim la un ginere, că de: o să-i vie şi ei destinu, d'acu 'n colo...

Apoi, după un oftat uşor:

— Eu una, nu mă rog altcevà la Dumnezeu, D-le Trăenuş, de cât să-i dea fetei mele un bărbat bun şi cum se cade ca D-ta. Ştiu că i-ar fi halal!

Dacă tocmai atunci se apropià Iulica, muma o îndepărtà:

— Ei, ce cauţi? De ce venişi? Nu e treaba D-tale aici între oamenii mari...

Şi Iulica fugeà râzând.

Popovici o mângâiase adesea, ca pe un copil; nici odată nu luase în seamă vorbele coanii Luxiţa. El pluteà pe atunci prin alte visuri: Erà vorba de o avansare, care îi şi sosì odată cu mutarea la Mizil.

Coana Luxiţa primì vestea cu o sinceră mâhnire.

„Rău îmi pare că-l pierd. Ce bunătate de om! I-aşi da fata de acum! — Dar cum să-i zic? Nu pot! Am obraz... E chestie prea „delicioasă"...

La Mizil, Popovici se însură cu coana Sultana, care-i aduceà şapte mii de lei zestre — din care trei *trusou* — precum şi protecţie. — Coana Sultana erà de familie foarte bună: un frate al dumneaei — fost cârciumar — trăià acum din al dumnealui, erà consilier comunal în oraş şi puteà ori când să puie o vorbă bună pentru avansarea lui Popovici.

Coana Luxiţa îi perduse de ştire fostului chiriaş, erà supărată că nu-i scrisese; acum îl criticà:

— Un ingrat şi Traian ăsta... Se vedeà bine că e om *interesant:* la el numai cu interes aveai trecere. A plecat de un an şi n'a avut el filotimia să-mi scrie două rânduri...

* * *

Şi acum când se revăzură, Traian şi Iulica rămaseră o clipă muţi. Printr'un ciudat instinct însă, nu-şi deteră pe faţă cunoştinţa.

Iulica devenise voioasă, îndatoritoare. Faţă de atâta bunăvoinţă, coana Sultana crezù că lecţia d-ei a izbutit pe deplin, şi devenì mai ertătoare, mai prietenoasă.

In Duminica următoare, Napoleon şi Iulica fură invitaţi la Popovici la masă. Săptămâna întreagă fu pentru femeia lui Napoleon un şir de visuri extraordinare. Erà cu desăvârşire absorbită în gânduri. Intreg trecutul, răscolit de vederea domnului „Trăenuş", toată copilăria ei duioasă, reînvià. Monotonia, izolarea, tristeţea neînţeleasă, pieriseră acum. De se uità pe fereastră, de-a lungul liniei ferate, cele două şine ce se pierdeau în zare odată cu stâlpii telegrafului, nu-i mai păreau acum posomorâte. Nu! Ele duceau ici, la câţiva kilometri, la fostul ei chiriaş, la bunul d-nul Traian, care cu vorba lui blajină, o mângâiase adeseori, care adeseori îi adusese bomboane şi la ziua ei cadouri. Aveà şi acum un „neseser" cu oglindă dela dumnealui...

„Doamne, ce copilă sunt de râz singură! Unde e mama să am cu cine vorbi; să ne amintim cum intram în odaie la dânsul, cum îi scotoceam prin lucruri şi îi găseam scrisori cu „poze", cum îi luam din parfum şi ne spălam cu săpunul dumnealui *tridace.* Am să îi scriu mamii să vie!"

Erà — învederat — o schimbare. Ea însăşi o văzù cu groază, căci când voì să-şi redeştepte după prânz, bărbatul ca de obiceiu, simţì o silă, o sfială neobişnuită.

Nu putù să-i mai zică nici una din mângâerile de mai nainte; nici nu-l mai şterse pe frunte, ci:

— Napoleon, scoală-te că trece trenul! Ce e lenea asta pe tine azi?

Când se vedeà singură, o prindeà o voioşie nespusă. Se uità la geam pe linie, se duceà la calendarul american şi numără foile până Duminică, luà şapca lui Napoleon şi o puneà pe cap... Liniştea o găseà numai la clavir. Acolo se adânceà în gânduri, în visuri de fericire, cântând cu o mână încetişor cântecul favorit al lui Traian: „Idila".

„Treceai la păşunare
„Cu oile-ţi frumoase“.

Nevasta silvicului şi a picherului căutară să se întâlnească a doua zi chiar, după vizită.

— Ai băgat de seamă, soro ?

— Cum nu, draga mea ! Dar ce, eram moartă ! Să dea Dumnezeu numai să mă 'nşel.

— De, şi eu tot aşa zic ; dar prea se 'nvineţiseră la faţă amândoi. Mai ales dânsa se pierduse de tot. Mie mi-a fost şi silă şi am plecat...

— N'ai văzut ce zăpăceală ? Nici dulceaţa ca lumea nu ne-a dat ; numai o vişină pe fundul linguriţei... Alt' dată ne umpleà farfurioara...

— *Anfen,* om trăì şi om vedeà, zise pichereasa, care învăţase pe vremuri o clasă la călugăriţe.

Acasă, coana Sultana se grăbì să-şi dea părerile...

— Ce zici, Traiane ? E curăţică şefuleasa dela vale, dar cam gâsculiţă... Să-i arătăm însă că mizilencile sunt mai ceva ca bucureştencele. E vorba de ambiţie ; să le dăm masă bună : Ca mezeluri cartaboşi, tobă şi parizer ; apoi curcan cu coconare şi cu stafide, crap umplut şi ca prăjituri „blamanjè“ de care-ţi place ţie. Gândesc c'o să-i săturăm cu atât şi n'or aveà ce să critice.

In adevăr, Duminica următoare fu un adevărat chef. Cei mai dispuşi erau coana Sultana şi Napoleon. Coana Sultana mai ales erà de nerecunoscut. Ii reuşise prăjitura şi o încântà.

— Am potrivit-o minunat şi din zahăr şi din vanilie şi la copt... Nu e aşà ?

Iar Napoleon în culmea entuziasmului mărturisì că :

— Aşa prăjitură n'am mâncat de când sunt. Imi ling şi degetele.

— Complimenturi, complimenturi, d-le Napoleon ! Aşa sunteţi D-v. bărbaţii : galanţi şi cavaleri... E o blamanjea ca toate blamanjelele... dar, bunătatea D-v.

— Lăsaţi vă rog, coană Sultană, lăsaţi vă rog că eu sunt sincer... Şi să-mi daţi voie să închin acest pahar...

Toţi se ridicară. Erà un toast.

Napoleon vorbeà ? Bravo ! Nevasta sa îl auzeà, cel puţin, pentru întâia oară.

— Să-mi daţi voie în fine să închin acest pahar în sănătatea sexului frumos. Trăiască sexul frumos pe care **l-am** *subţinut* şi-l voiu subţine toată viaţa ; să trăeşti în fine, M-me Popovici, şi tu, nevastă şi femeia în fine română...

Şi-şi sărută femeia. Apoi obosit de vorbă şi de vin îl înecă tusea, o tuse grozavă de om gras.

M-me Popovici profită de împrejurare, ca să-şi şteargă lacrimile. Erà mişcată.

După masă, trecură în salon la cafea.

„Coanii Sultani“ nu-i mai treceà dispoziţia.

— Am gust, d-le Napoleon, să te bat la un pichet pe o băncuţă. Vrei ?

— Vreau.

— Hai să vedem care pe care. Iar D-v. staţi colea să ne fiţi martori.

Iulica şezù. Traian însă, trecù în odaia vecină despărţită de salon printr'o uşe deschsă. Acolo se apropie de o masă pretextând că are de citit jurnale. In realitate, se aşezase drept în faţa femeii lui Napoleon, care plină de fiori neînţeleşi şi de teamă, primeà cu atenţie semnalele pe care numai un şef de gară le puteà mânuì cu atâta măestrie. Lucrul erà înţeles : In jacheta doamnei Manolescu se strecurase un bileţel.

Acasă ea îl desfăcù, îl citì în taină. Erà o telegramă c. f. r., plină de sentimente :

„In numele vechei noastre prietenii, nu mă refuză. Poimâine, Marţi, dânsul pleacă la Bucureşti, am făcut eu rost. Viu acolo pe la două. La revedere !“

Şi se ţinu de vorbă...

Cele d'întâi clipe fură mute... Apoi :

— Sărut mâna, madam Manolescu !

— Bună ziua, D-le Popovici !...

— Nu m'aş fi aşteptat odată cu capul să te văd femeia lui Napoleon...

— Nici eu pe D-ta... însurat aşa repede.
— Ce face coana Luxiţa ?
— Mersi bine...

Apoi tăcură. Iulica stà rezemată de coada pianului şi se uità în jos. La picioarele ei Miţişor, pisoiul, tot îndemnà la joc, agăţându-i-se de cutele rochiei. Popovici obosit ca de o povară, se aşezase oftând pe canapea. Un glas îndepărtat îi şopteà încet la ureche cele din urmă cuvinte rostite : „mersi bine"...

— Ştii că am concediu de zece zile — zise el.
— Sunt mutat la Bucureşti...
— Da ? Imi pare rău...
— Mie însă bine, foarte bine...
— Cum ?

— Da, căci la Bucureşti am de gând să mă stabilesc singur. — Singur sau cu cineva care mi-o plăceà mie... Numai să vrea acel cineva. Aici îmi stă toată fericirea, tot viitorul, toate speranţele mele.

Şi se ridică, luându-şi şapca. Făcù doi paşi spre uşe, apoi se oprì hotărât în faţa Iulichii :

— Chestia e accelerată ; trebue să-mi dai răspuns cu mare iuţeală ; am venit expres...

— D-le Traiane, dar nu te 'nţeleg !

Înţelesese însă bine; se vedeà după mişcările ei nervoase, după clipirile ochilor, din care zadarnic se sileà să alunge chinurile ispitei...

Cum, va să zică, are prilejul să scape de închisoarea, de mormântul acela ? Să stea lângă mama ei şi cu un soţ bun ca d-nul Traian ? O, dar aşa vis de fericire n'a avut mai sfânt în viaţă o şefuleasă izolată ! — Ea, fată cu pian, cu dotă, cu trusou, şi frumoasă, nu erà menită de sigur să se piardă lângă un Napoleon Manolescu-Pletea, care nu ştià decât să se 'ngraşe, care se 'ngrăşase aşa de mult, încât ochii îi rămăseseră mici ca două alice în fundul capului ; care dormeà în nesimţire, mâncà şi bea în nesimţire...

„Ah, de ce nu l-a călcat trenul, înainte de a-l luà eu ?"

— D-le Traiane, nu 'nţeleg... Ce vrei ?

— Să mergi cu mine, să fii femeia mea, findcă mi-ai fost dragă totdeauna. Te-am regretat şi am avut remuşcări, dar erà prea târziu. Acum sunt hotărât : Vreau să scap de călău, de babă...

— Acum e şi mai târziu d-le Traiane. Ce-ar face ursul meu ? Şi apoi : Ce o să zică mama ? Lumea ? O, nu ! Fugi, D-le Traiane, fugi Traiane dragă, fugi ispito, nu merg...

Şi întorcându-se spre candela aprinsă făcù semnul crucei. Ochii îi înnotau în lacrămi.

— Iulico... Iulico fată... Vrei să mă vezi tăiat în două de maşină ? Iacă : Mă duc să m'asvârl înaintea trenului 759 care soseşte acum... Adio, Iulico, adio pentru tot-d'auna ! Nici al tău dar nici al babei...

— O, nu ! Stai, stai !

Şi atunci îi reveni Iulichii în minte o scenă la fel dintr'un roman ; nici acolo contesa nu-l lăsase pe marchiz să plece. Ceva mai mult : îşi aminti chiar cuvintele eroinei, şi le repetă aici.

„Ei bine, d-le, fă din mine ce vrei ! Soarta, viitorul ca şi trecutul meu cel nepătat sunt în mâinele d-tale... Ordonă"...

Popovici se uità mirat. Îi plăcuse ţinuta solemnă a tinerei femei şi se simţi încurajat ; o sărută pe frunte, ca în timpul copilăriei, şi'i dete planul : Fuga aveà să fie poetică : Sâmbătă, la 12 noaptea, pe drezină...

Cât timp ţinuse întâlnirea, hamalul cumpărat de pichereasa, se dusese să'i raporteze.

Îndată aceasta trimise la femeia silvicului, şi amândouă, din vârful dealului, ascunse într'un pavilion, priveau mişcările din gară : Plecarea lui Popovici fusese văzută.

A doua zi, Napoleon şi coana Sultana primiră scrisori anonime.

Coana Sultana aveà un bun : nu erà geloasă. Atât de jos îşi socoteà bărbatul pe lângă ea, „şi ca origine şi ca poziţie, şi ca creştere şi ca tot în fine", în cât nu s'ar fi coborât să-l bănuiască. Arătă lui Traian scrisoarea şi zise :

— Uite ce lume rea. Cum ne văzură mai intimi cu şefuleasa lui Napoleon, hop cu anonima. Noroc că nu prea mă

sinchisesc... Tu şi mutră de amor ! Asta trebuie să fie dela Popeasca a silvicului ; Moldoveanca aia numai de intrigi se ţine.

Napoleon se arătă şi mai nepăsător. Nu şi-ar fi stricat el nici un dram din grăsimea ce-l împodobeà din belşug, pentru un fleac din gura lumii. Dete scrisoarea nevestei :

— E adevărat că a fost pe aici Popovici ?

— Da !...

— Ei, şi ce te-ai roşit ? Nu fii copil ! Nu ştii că eu nu sunt d'ăia ? Ce e dacă a venit omul ? Trebuie să fi avut treabă cu mine ; o fi crezut că nu plecasem şi poate vrea să-mi spue ceva. L'ai primit bine ? I-ai dat dulceaţă, cafea ?

— Negreşit !

— Ei brava, brava ! Să-i fi dat şi o ţuică !

Şi rupse anonima.

* * *

Sâmbătă seara, coana Sultana aveà un somn nespus. Făcuse toată ziua şerbet de zahăr ars, şi erà obosită.

Napoleon — ca de obiceiu — dormeà pe sforăite. Avusese la masă icre cu ceapă, care-i făcuse un somn...

La 12 Iulica auzi duruitul drezinei, trecând prin gară : Se duceà înainte la kilometrul 101, locul de întâlnire.

Iulica aşteptà. Îşi strânsese într'o legătură giuvaericalele şi ce aveà mai bun. Pe când le aşezà, o înnecă plânsul. Par'că nu făceà bine, ce făceà. Şi de zece ori se hotărî să-şi calce cuvântul. Ceva însă o îndemnà cu putere : făgăduise. Nici contesa din roman nu se purtase altfel cu marchizul.

Se coborî binişor. Linişte şi întunerec...

Peronul gol. Zăpada sclipeà la lumina unui felinar afumat, de lângă şine.

La un kilometru în vale, Popovici aşteptà.

Doi oameni conduceau drezina. Fu o fugă ciudată, ne mai pomenită : roatele duruiau ca la un tren. Aerul rece şi emoţiunea îi făceà pe fugari să tremure, înfundaţi în blăni...

* * *

Teribilă deşteptare a doua zi. De o parte un şef, de alta o şefuleasă, se sculară văduvi.

Două bilete pe masă, le vestì cruda realitate :

„Adio, coană Sultano, care n'ai ştiut să menajezi un bărbat de zahăr !"

„Adio, d-le Pletea... Nu făceai de mine. Nu ne potriveam la caracter".

Nici unul nici altul nu se mai îndoiau asupra cauzei fugii. Anonima nu minţise.

Hoţul

Sâmbăta, tribunalul nu prea are de lucru. Când se făcù patru, ajutorul de grefă Anastasiu îşi închise condica şi pornì cu inima strânsă pe Calea Rahovei, spre casă, unde l'aşteptau două odăiţe mai mult goale şi o nevastă searbădă, tăcută, care, la fie-care vorbă răspundea sfios şi rar:

— Cum vrei dumneata.

Iar mişcările le făcea numai după poruncile lui, date în silă, căci el însu-şi avea nevoe de cineva care să-l îndemne.

Sila se schimbase cu încetul în necaz şi Anastasiu, om aşezat de fel, ajunsese — cu femeea lui — să vorbească răstit. Iar ea mai rău se zăpăcea, iuţea paşii fără spor, scăpà lucrurile din mână, se împiedicà de praguri, par'că ar fi făcut-o într'adins. Din pricina astà, el începù s'o părăsească, mai întâi câte o zi întreagă, apoi mai multe, pe rând.

Când sosea acasă, o zărea pândindu-l la fereastră — printre garoafele din ghivece — cu nişte ochi de câine bătut. Abia dacă îl întrebà printre dinţi:

— Mâine iar pleci?

— Fireşte...

— Tot cu zilele?

— Cu zilele... Dacă trebue.

— Cum vrei dumneata...

Numai după ce rămânea singură, isbucnea în blesteme, pe care le repeta apoi proprietăresei aidoma.

Aşa o duceà ajutorul de grefă de patru luni, de când se însurase cu fata aceasta din Râmnicu-Sărat.

Iar acum, după ce de dimineaţă o ameninţase că va lăsa-o, se întorcea de vreme, cu gând să-şi schimbe hainele de cancelarie şi să născocească o nouă plecare pentru alte două zile.

Când ajunse acasă, găsì uşile date de perete, iar înăuntru, pustiu. Dulapul gol de haine. Puţinele mărunţişuri de prin casă, pierite. De pe mescioara cu un picior din mijlocul odăiei, sburase albumul de cărţi poştale şi scrumiera cu pisică.

Anastasiu eşì în mijlocul curţii fluerând a pagubă. Dar nu-l auzì nimeni. Atunci se hotărî să bată la uşa proprietăresei.

Coana Minodora îl primì cu mânicile sumese, dând din umeri:

— De, maică, m'am mirat şi eu destul. N'am văzut când s'a dus, bat-o vina. Azi dimineaţă, cum ai plecat dumneata, mi s'a pierdut Jantilică şi am eşit în ulicioară să-l strig, că nu ştiu ce focu are de s'a făcut aşa uşarnic dela o vreme. L'am găsit tocmai la tramvai. Se ducea să-l stâlcească prostu. Când m'am întors cu căţeluşul în braţe, m'am pus să-l dojenesc în gura mare, în mijlocul curţii, doar m'o auzì dumneaei, să vie afară şi să mai stăm de vorbă, căci — ce e drepturile — avea şi ea multe pe inimă, sărmana. Când colo, nimeni. Mă duc la ferestre, fac mâna straşină şi mă uit înăuntru. Ţipenie. Intru în casă, caut o chiem: Coană Lucreţico în sus, Coană Lucreţico în jos. Ia-o de unde nu e. Iepuroaica de fată, se vede că s'a înţeles să meargă şi ea după dumneaei, că cine a mai văzut picior de Paraschivă de azi dimineaţă?

Apoi lovindu-se cu mâinile peste şolduri:

— Ei, dar nu ştii încă una: nu e o jumătate de ceas, de când a venit un băiat prelung la faţă, cu birja şi cu un geamantan. L'am întrebat pe cine cată. Mi-a spus că e fratele dânşii... I-am zis...

Anastasiu o întrerupse:

— In casă a intrat?

— Cum să nu ! Şi a stat o bucată bună de vreme. Apoi a eşit cu geamantanul şi a luat-o pe jos... Pe urmă...

Dar rămase cu vorba neisprăvită. Ajutorul de grefă plecă aproape fugind. Luă o birje şi porni drept la gară. Cel puţin să nu-l scape şi pe acesta. Să vază ce i-a furat, să-l dea pe mâna poliţiei. Căci nu se poate. Ce rost are venirea lui. Trebue să fi fost învoiţi.

* * *

Încă din ziua nunţii Lucreţiei, băiatul îşi pusese în gând să petreacă mai târziu, la sora lui, câteva zile. Făcuse economiile cele mai năpraznice, se căciulise cum e mai rău la o mătuşe cu dare de mână, ca să-şi întregească banii de drum. Examenul celei din urmă clase de gimnaziu îl trecuse cu bine. Soarele de vară îi zâmbea a drum lung. Gazetele aduceau vestea că vor fi trei zile serbări la Cişmegiu. Provincialii vor plăti drumul pe jumătate.

— Ce noroc, socotea el în gând. Stau la sorămea trei zile, merg cu ei pretutindeni. Când ni s'o face sete, bem câte o bere la Opler...

Pentru el, un pahar cu bere erà un hatâr de zi mare.

* * *

Comisarul şi Anastasiu îl găsiră înghemuit, pe gânduri într'un colţ de bancă, într'un vagon de clasa a treia. Băiatul recunoscu în uşe pe cumnatul său. Se ridică, înfiorat de presimţiri, şi vrù să-i întindă mâna, zâmbind.

Dar acesta îl arătă cu grabă comisarului strigând, spre spaima călătorilor de pe băncile vecine :

— Ui-te hoţul !

Şi-l deteră jos, cu geamantanul în mână, şi-l duseră întreg peronul, ţinându-l de mânici, ca pe un tâlhar.

— Are cufăr la bagaje, Domnule comisar. Mi-a furat toată casa, se plângea Anastasiu, galben la faţă, răguşit de mânie.

Băiatului i se încleştase fălcile şi-i îngheţase vorba, ca într'un vis rău. Un tremur nervos îi pornea tocmai din tălpi şi-l scutură, par'că, din toată spinarea.

Buzunarele erau goale. Recipisă n'au găsit. Doar batista şi zece lei. Bănuelile cădeau pe bagajul de mână.

Era un geamantan mic, de carton cadrilat, încins cu două frânturi de tinichea văpsită negru, cu văpseaua mai mult ştearsă. În loc de cheie, se închidea cu ajutorul unei frânghiuţe petrecută de două ori împrejur, pe la mijloc şi strânsă bine.

Înăuntru, din căptuşala de hârtie înflorată ca un tapet, abia se mai ţineau făşiile rupte, printre care dà fuga un gândac cărămiziu, speriat de lumină.

Comisarul scoase la iveală o cămaşe de zi verde, cu pieptul alb. O apucă de guler şi scuturând-o puţin, o lăsă să se desfăşoare în toată lungimea. Mânicile abia se mai ţineau de umeri, ca doi spânzuraţi.

Băiatul o smulse înfuriat :

— E a mea, domnule.

Pielea întinsă pe umerii obrajilor i se aprinsese uşor în câteva puncte. Se uită la cumnatul său. I se părù că s'a mai îmblânzit.

Prinse curaj a-i spune :

— D-ta ştii, nene. De când a plecat Lucreţia, n'are cine să-mi mai dreagă lucrurile...

În fundul geamantanului gol, mai rămăsese un petic de hârtie şi o jumătate de corn :

— Adevărat... Cornul l'am luat de pe masa D-v., zise băiatul. L'am găsit acolo pe o farfurioară... îl plătesc.

Ochii reclamantului erau pe hârtia îndoită cu îngrijire în patru :

— Acolo e recipisa...

Comisarul o desfăcù şi apropiind'o de fereastră, în lumina piezişe a apusului, citì rar :

„20 Iunie. Cumnatul meu mi-e drag. Mâine mă duc la el în Bucureşti. Ce bine e să mergi vara cu trenul de persoane ! Până şi în staţiile mici te opreşte mult şi albinele din livezi au timp să intre pe ferestre, să dea târcoale călătorilor, care-şi desfac pe bănci pachetul cu mâncare.

„Un câmp de rapiţă, văzut dincolo, prin uşile deschise ale unui vagon de marfă, se arată ca într'un tablou luminos, cu o căpiţă aurie de fân, în fund spre stânga, cu un zăvoiu vioriu, pierdut în ceaţa zării, la dreapta...

Pe băiat, abia acum îl prididise lacrimile, care alunecau grăbite, una după alta, dealungul obrazului, şi de pe obraz pe pieptul hainei.

Comisarul se uită lung în ochii întunecaţi ai lui Anastasiu:

— Doriţi să încheiu proces-verbal pentru bucata de corn?...

Străinul

— Nuvelă —

Îi mersese bine trebile lui domnu Tănăsică şi, din slab ce erà, de-l osândiseră şi doctorii şi babele, începuse omul să prinză faţă; pielea i se întinsese pe obraz că i-o puteai tăià cu un fir de mătase; se rotunjise ca un măr domnesc şi când te uitai la mustaţa lui mică, la ochii lui copilăroşi, ai fi zis că e un băetan crescut în neştire, iar nu omul serios trecut de cincizeci de ani, proprietar de casă, stăpân de prăvălie şi însurat de nu se mai ţine minte.

E drept că nici nu preà cunoscuse necazurile. N'avusese copii, nu dase faliment, iar în privinţa banilor deschisese totdeauna ochii în patru. Nu se născuse pe lume omul care să-l înşele. De altfel şi firea îi erà bună. Coana Fănica, nevasta dumnealui de ce nu pusese nici un dram de carne de când se măritase? An după an o lăsà tot mai uscată şi mai costelivă ca pe o nucă fără noroc.

Ei, dar tot ce e prea mult nu e sănătos. Grăsimea lui domnu Tănăsică se întrecuse cu gluma. Începeà să-l supere. După un umblet, după o vorbire cevà mai îndelungată, gâfâià ca un gâscan. De câtevà ori, s'a întors dela afaceri cu birja. Nu e vorba, şedeà şi departe, tocmai în strada Francmasonilor.

— Să-i ia ciorile de framasoni, se plângeà sosind acasă

domnu Tănăsică, mai mult ca să închiză gura coanei Fănichii să nu-i zică de ce cheltueşte.

Vara, mai cu seamă, o duceà greu de tot. Căldura îl înnecà în aşà hal, că îi erà frică să nu înţepenească într'o bună dimineaţă la teşghea. Ascultă de sfaturile prietenilor şi se duse la un doctor mare. Când pătrunse în salonul bogat unde trebuià să aştepte, la rând cu alţii, îl străbătù un fior de descurajare. Să ajungă până într'atâta, el, omul sănătos şi voinic ca tunul, să alerge după meremeturi ! Când îl chiemă înăuntru, erà galben şi pielea feţei îi luceà.

Doctorul îl desbrăcă la cămaşă, îl ciocănì pe osul pieptului, îi lipì o pâlnie de lemn pe inimă, îi ascultă respiraţia, îl puse să zică „A ! !" Când isprăvì, domnu Tănăsică pare că mai prinsese viaţă.

Erà un doctor cam posac, scurt la vorbă.

Îi dete o reţetă ; apoi adăogă :

— Dumneata trebue să mergi negreşit vara viitoare la Marienbad ca să urmezi o cură serioasă ; altfel o păţeşti.

Domnu Tănăsică eşi în stradă cu urechile ţiuind.

Se paropie de zidul casei doctorului, puse reţeta la înălţimea ochilor, scoase un plaivaz lătăreţ de zugrav şi scrise sub iscălitura medicului — ca să nu uite — vorba „marinbad".

Apoi se îndreptă spre casă, dus pe gânduri.

Două zile a umblat buimăcit căutând pe cinevà care să fi fost la Marienbad, ca să-l întrebe cum se călătoreşte până acolo, cum e localitatea, cât e de scump traiul, ce tren trebue să ia, şi altele.

Şi află că Herman, negustorul de mărunţişuri din colţ, Herman cu care nu vorbeà de câţivà ani, fusese cu o vară mai 'nainte la Marienbad. E, dar erau certaţi ; se ciocmăniseră din nişte vorbe. Herman aflase dela cinevà că domnu Tănăsică l'ar fi ocărând pe toate potecile, făcându-l târtan şi şarlatan. Atunci i-a trimes şi el răspuns printr'un cunoscut că e lipsit de *condiţion,* ceeace pe domnu Tănăsică l'a costat aşà de mult încât i-a făgăduit că o să-i moaie oasele. Dar, nu şi-a pus mintea cu el.

Acum trebuià să uite tot. Să se umilească la Herman, să umble după dânsul, ca să se împace. N'a stat mult pe gânduri. De când cu Marienbadul, Herman se ridicase grozav în ochii săi.

— Ei, şi ce a fost între noi ? Un fleac de nimic...

Seara, după masă, pe când la biserica din apropiere se auzeà toaca de denie, domnu Tănăsică deschideà cu sfială uşa lui Herman.

Avù norocul să-l găsească singur, ca să nu mai vază şi alţii cum se înjoseà. Câteva clipe s'au privit lung. Mai cu seamă negustorul de mărunţişuri puţin îngrijat se uită cercetător vrând să-i citească din ochi gândul. Şi îi ghicì repede, căci faţa pietroasă a domnului Tănăsică zâmbeà toată.

— Uită şi dumneata, domnule Herman.

Şi-i întinse mâna.

Iar când Herman află scopul venirii, abià putu să-şi stăpânească bucuria. Cinstea ce-i făceà domnul Tănăsică erà destul de mare. Dar acesta nu trebuià s'o simtă. Şi-şi încruntă cât putu sprâncenile şi-şi încreţì fruntea deasupra nasului. Din vorba lui plină de spor însă, din belşugul de lămuriri ce îi da, un om mai băgător de seamă ar fi văzut ce e în inima fostului duşman. Dar domnu Tănăsică n'aveà acum vreme de cercetat şiretenia oamenilor.. Dumnealui venise cu o sumă de întrebări, îşi luase hârtie şi creion şi-şi însemnà de zor răspunsurile de aur ce primeà dela vechia sa cunoştinţă.

Şi într'adevăr, află multe lucruri : Până unde să meargă cu un tren, până unde cu o clasă ; la ce hotel să tragă la Viena, cât să dea la hamal, cât la birjari şi cât la chelneri. Mulţimea bacşişurilor îl înspăimântă şi-l făcù să ocărască cu indignare. Toate le puteà ierta nemţilor, dar pomana asta cu sila nu-i intrà în cap cu nici un preţ.

— Dar dacă n'oi aveà poftă să le dau ?

— Atunci te înjură.

— Ei şi ? Ce-mi pasă mie de paguba lor. Rămâi cu gologanii la chimir ?... Lasă domnule Hermănel, că în asta am să te întrec eu pe dumneata pe acolo.

Partea grea de tot însă fu limba. Nici domnu Tănăsică nici coana Fănica nu ştiau nemţeşte. Domnu Herman se legă să le arate câtevà vorbe trebuincioase. Până în Iunie mai aveau două luni. Un ceas de lecţie pe seară le-ar fi folosit mult. După închiderea prăvăliei, Herman puteà venì la dânşii. Nu erà lucru aşà mare ; mai cu seamă că domnu Tănăsică ţineà magazin de băuturi şi aveau cu ce să-şi petreacă de urât.

In noaptea aceea se despărţiră târziu. Ca o mică încercare, domnul Herman se grăbì să-şi înceapă întâia lecţie, urându-i noapte bună în limba germană, pe care o cunoştea de lecţiile hotărîte.

— *Gudi* nacht !

— Gude, gude, răspunse domnu Tănăsică râzând. Mâine seară te aştept.

Coana Fănica, femee blândă şi ascultătoare, cam tăcută din fire, primì să iea şi dumneaei, alături de bărbatul său, lecţiile hotărîte.

Lucrul însă nu merse aşà de uşor cum se credeà. Bietul Herman îşi pusese în joc toată inima şi toată ştiinţa. Amândoi soţii holbau ochii. lăsându-l să vorbească aproape câte un sfert de ceas, tăcând ca muţii. Iar când el, crezând că i-a deslușit pe deplin, se uità cu mulţumire în ochii domnului Tănăsică şi-i ziceà : „Acum spune şi dumneata". Acesta, încurcat, luà creionul, se uità crunt când la hârtie, când la Herman, oftà ; apoi, izbucnind deodată :

— Cumă ? Ia mai spune odată :

Cumă erà prelungirea disperată a lui cum, erà vorba care eşià fără ştire din gura bietului domn Tănăsică, nedumerit îndestul de vorbele fără înţeles ale profesorului.

Şi Herman nu-şi pierdea curajul. Mai spuneà încă odată şi încă odată. Ba, mai des îşi eşià coana Fănica din răbdări şi-i făceà observaţie :

— Dar fie, omule, că greu mai pricepi. Unde îţi sunt gândurile ?

La care, domnu Tănăsică răspundeà cu filosofie :

— Ia las'o domnule Herman, să spue şi dumneaei odată, c'a priceput până 'n tindă.

Coana Fănica făceà atunci nişte ochi de om vinovat, întorceà capul şi începeà să râză ca o fetiţă.

In multe rânduri, domnu Tănăsică a moţăit şi a sforăit de-a binele. Nu ştiu cum, dar glasul lui Herman, gros şi tremurător, ca de berbec, ascundeà în el un balsam aşà de bun pentru somn, încât — la venirea lui — soţii Tănăsică abià îl auzeau dându-le bună seara din uşă, şi începeau să caşte. Poate şi lecţiile de nemţeşte îi apăsau cu greutatea lor.

Îndrăcită limbă ! strigà uneori domnu Tănăsică la disperare.

Cu timpul, lecţiile se răriră. Se făcură de trei ori pe săptămână. Apoi numai odată. Coana Fănica se plângeà de dureri de cap, iar Herman par'că făceà cură de pastramă: venià la ei cu prea multă sete. Îi speriase.

Totuşi vorbele de căpetenie fuseseră scrise într'o condicuţă cumpărată anume pentru călătorie. Din cele mai neobişnuite, una singură prinsese rădăcini temeinice, în creerul muncit al domnului Tănăsică : vorba *besezt*, care însemnează pe româneşte : ocupat, şi pe care domnu Tănăsică o rostea aidomà cum o auzise din gura profesorului : „bezeţ"... Pe toate celelalte, par'că i le ştergeà din minte cinevà, până a doua zi, cu buretele. Domnu Tănăsică se pomeneà peste zi cu bezeţ in gură, din senin. Când avea cevà de căutat prin casă şi se împiedicà în drum de coana Fănica, o da în lături uşor cu mâna, zicându-i :

— Bezeţ, Fănico.

Când isprăveà de adunat la registru şi-i eşià socoteala bine, lovià cu pumnul în tejghea, răsuflând cu mulţumire : „Bezeţ !" Iar dacă se'ncurcà în vreun loc, la vre-o ţifră şi nu-i dà de căpătâiu, îşi aduna gândurile, cântând la piano pe genuchi cu mâna stângă şi repetând în neştire : bezeţ, bezeţ, bezeţ, până prindea greşala. Bezeţ îl urmăreà la masă, pe stradă, pretutindeni. Simţea o deosebită mulţumire să'l pue, ca sarea în bucate, oriunde avea nevoe să împlinească un gol.

Dar tocmai bezeţ i-a adus cea mai mare supărare în călătorie. Că altfel, — ce să zică ? — să-i dea Dumnezeu sănă-

tate bietului Herman, că-l învăţase tot de bine. Cum zisese ei, aşà s'a şi împlinit. Condicuţa cu vorbe nemţeşti făcea minuni. Doar la ducere, în gară la Pesta, l'au cam supărat hamalii, cari tot înghesuindu-se, erà să dea pe Fănica jos. Dar atâta le-a fost: s'a întors şi a strigat la ei odată pe româneşte de i-a băgat în pământ:

— Ia ascultă onorabile ce vă îmbulziţi aşà în nesimţire? Unde vă treziţi aici?

Uitase că e în ţară străină. Tocmai pe urmă şi-a adus aminte că trebuià să le zică: „E, mein Herr was ist das?" şi îi venì să râză singur.

În colo, toate merseseră strună. Nimerise casă ieftină, doctor bun. Cura de apă îi topea grăsimea. În ajunul plecării, cumpără dela un turc pentru Herman, ca recunoştinţă, o ţigaretă frumoasă de lemn de vişin, pe care se citea în litere săpate: „Marienbad".

Părăsì băile nemţeşti în toiul verei după ce avusese grije să se cântărească din ajun.

Ajunseră la Viena cu bine. Aici însă încurcă trenul accelerat şi — ca să nu parză vremea — fu silit să ia un altul de persoane, care făcea o noapte întreagă până la Pesta. Veniră la gară de vreme. Vorbi conductorului la ureche, prietenos şi tainic, mai mult cu semne decât din gură. Scoase o piesă de cinci coroane şi i-o strecură pe furiş, strângându-i mâna şi zicându-i tare pe nemţeşte: „Gut". Şeful trenului, cu o chee îngustă, le deschise un compartiment de clasa doua, şi după ce-i ajută la bagaj, îi încuià înăuntru. Traseră perdelele. Erau fericiţi. Domnul Tănăsică se lăsă în vestă, îşi desfăcù butonul dela pieptul cămăşii şi începù să-şi facă vânt cu un evantail de hârtie, cumpărat cu patruzeci de heleri din gară, din pricina zădufului. Dase cam mult, dar erà şi frumos, pestriţ şi zugrăvit cu două capete de nemţoaice pieptănate lins şi cu chipul fără umbre.

Când trenul începù să se mişte, domnu Tănăsică îşi făcù trei cruci şi deschise fereastra, pe când coana Fănica întindeà tartane şi geamantane pe locurile libere. Pe cer, un sfert de lună roşiatic părea că aleargă să se ia la întrecere

cu trenul. Câmpul trimiteà în vagon, în chipul unei adieri uşoare, valuri-valuri de căldură. Ziua fusese o arşiţă nesuferită.

La uşa vagonului încercase în trei rânduri cinevà. Domnu Tănăsică şi coana Fănica, îşi făceau semne cu arătătorul la gură şi aşteptau înghemuiţi până încetà primejdia. O umbră pe sală nu mai avea astâmpăr. Treceà de colo până colo şi din când în când par'că stà s'asculte în dreptul lor. La oprirea într'o staţie, tocmai în clipa când cea din urmă sguduitură a vagonului îi făcù să cadă fără voe pe canapele, o chee se sucì în uşă şi un domn cu pălărie moale, cu un geamantan de mână şi cu un tartan cadrilat pătrunse înăuntru.

Ca un tigru, domnu Tănăsică sărì din colţul dela fereastră unde îl trântise smucitura trenului, şi arătând jumătate politicos, jumătate poruncitor lucrurile întinse pe pielea neagră a canapelelor zise cu un glas ascuţit:

— Bezeţ! !...

Străinul însă părù că nu-l aude, îşi asvârlì lucrurile în plasa de sus, dete binişor la o parte un tartan al coanei Fănichii şi se aşeză din greu, scoţând un „uf" prelung de oboseală şi căldură, cu ochii ţintă în zare.

Domnu Tănăsică şi coana Fănica îşi ţintuiră ochii pe el. Erà un om înalt, voinic, mai mult bălan, cu mustaţa groasă, bine îmbrăcat de altfel; cine ştie ce lighioană de neamţ mojic, care le-ar putea face scandal.

Cu toate astea, domnu Tănăsică mai făcù o încercare şi zise cevà mai domol de astădată către coana Fanica:

— Bezeţ... de ce nu înţelege că e be-zeţ!

Străinul întoarse capul şi-l fulgeră cu ochii. Domnu Tănăsică se făcù că se uită pe fereastră.

Toţi tăceau, pe gânduri.

Apoi negustorul se uită la ceas şi făcu un semn din sprânceană nevestei.

— Ei, dar ştii că e târziu! Noi nu ne mai culcăm astăseară? Dacă dumnealui nu se simte, nouă ce ne pasă. Ia scoate pernele din geamantan şi culcă-te pe toată banca. Eu o să mă chinuesc cum oiu puteà dincoace...

Şi zicând, se şi trânti pe cele două locuri rămase libere în partea sa şi-şi întinse picioarele până în dreptul necunoscutului, mai-mai să-l atingă. Acesta se făcù că nu pricepe şi închise ochii.

Domnu Tănăsică şi coana Fănica veneau cu capetele faţă în faţă. Un mare neastâmpăr nu-i lăsà să doarmă. Le erà par'că frică să apropie geană de geană. Făcuseră ochii mari şi îi plimbau pe florile de pe tapetul vagonului, pe regulamentul nemţesc pus în ramă neagră, pe globul lămpii din tavan, unde jucà uleiul la lumina gălbue a flacării, lăsând urme grase când într'o parte când într'alta, după cum îl apleca iuţeala trenului.

Domnu Tănăsică văzù îndată pricina răului. Îl muncea setea. Mâncase în gară tot lucruri sărate, care-l prididiseră odată cu căldura. Când privirile li se întâlniră, zise aşà de tare că străinul tresărì uşor :

— Fănico, ştii ce-am uitat noi ? Să luăm o sticlă de apă. Şi până mâine e o vecie. Jos la gări nu mă dau să mă tai. Ne-am topiiit ! Ce ne facem ?

La staţia următoare, necunoscutul se ridică şi eşì fără să-şi ia bagajul. Vagonul, fiind cam la urmă, se opreà în dreptul câmpului de unde se auzeau ţârâituri de greeri prelungi şi leneşe, întrecându-se cu pufuitul greu al maşinei.

Deodată soţii Tănăsică săriră în sus. De afară venise pe fereastră un glas îndepărtat, care rostise o vorbă sfântă.

— Ai auzit, Fănico ?

— Dar tu ai auzit ?

Tăcură s'asculte. Glasul se apropià ; acum desluşiră bine:

— Apă reece !

Strigase chiar sub fereastra lor. Amândoi dând năvală, scoaseră capetele. O umbră se depărtà repede. Auzeau din ce în ce mai pierdut : „Apă rece !"

— Ala cu apă ! ! strigă domnu Tănăsică răguşit, cu glasul stins, uscat. Şi făcù un semn zadarnic cu mâna. Dar umbra pierì fără să-l auză, trenul plecă şi domnu Tănăsică băgă de seamă atunci, că dacă Fănica nu s'ar fi înghesuit şi ea în geam, ar fi avut şi glasul şi braţele mai desgheţate şi n'ar fi scăpat din mână apa rece atât de scumpă în clipele acelea. Începù s'o certe, s'arunce pe ea toată vina :

— Dar dumneata ce te mai vârai, soro dragă ? Urît mi-a fost mie femeea când se amestecă în toate. Bine e acum să mor de sete şi am plecat fără apă ?

Străinul intră ; se aşeză la loc. Domnu Tănăsică urmă fără sfială să-şi dojenească nevasta. Trenul alergà neobosit ; iar setea creşteà par'că din ce în ce, chinuindu-l tot mai tare.

La staţia apropiată, nimic. La ceal'altă, glasul binecuvântat se auzì iar. Niciodată vorba *apă rece* n'a sunat mai dornic şi mai scump în urechile Domnului Tănăsică. Dar umbra fugea nebuneşte. Strigătele disperate ale însetatului călător dela urma trenului se pierdură în pustiul câmpului, în noaptea oarbă. Când văzù că-i sboară şi de rândul acesta, simţì că-l îneacă paraponul şi plânsul. De astădată, Fănica nu mai erà de vină. Iar între staţii timpul păreà o veşnicie şi sărăturile aţâţate de căldură îi ardeau ficaţii.

Strănul eşià pe afară la fiecare staţie.

— Neamţu ăsta nu mai are astâmpăr — ziceà domnu Tănăsică înfuriat. Imi vine să-l iau de un picior şi să-l asvârl să nu se mai vază.

Până după miezul nopţii cele două vorbe de aur „apă rece" mai cântară la încă două staţii. Umbra se depărtà ca în visuri fără s'o poată prinde. Domnu Tănăsică abià desluşea o pălărie cu marginele lăsate în jos, un guler de haină ridicat ascunzând aproape jumătatea capului. Ce puteà face ? O soartă blestemată părea că-l urmăreşte. Simţea că încă o noapte ca asta l'ar slăbì mai rău decât Marienbadul.

Răcoarea nopţii îl mai linişti. Coana Fănica adormise. Se trânti la locul lui, îşi proptì cu necaz tălpile în şoldul drept al necunoscutului — care nu zise nimic — şi simţì că aţipeşte.

I-au deşteptat lumina aurie a soarelui şi dogoarea care începuse să încingă perdelele strânse. Domnu Tănăsică deschise ochii, îşi lipì şi deslipì buzele ca şi cum ar fi gustat cevà şi se uità la Fănica.

— Mi-e gura amară. Par'că am mâncat fiere

Tovarăşul de călătorie se ridică şi eşì pe sală.

Domnu Tănăsică rămase câtva timp pe gânduri. Apoi își duse mâna pe frunte, căscă de două ori tare și zise:

— I-ascultă, Fănico, mie îmi răsare în minte o bănuială. Cine aveà să strige în stațiile astea nemțești apă rece pe românește? N'o fi vr'o iscoadă? Mă gândeam la jupânu...

Și arătă cu degetul cel mare spre ușa pe unde ieșise necunoscutul.

Dar coana Fănica râse:

— Ce copil ești... Bine că nu fuse cinevà să te audă. Dumneata nu știi că aici în Transilvania sunt Români d'ai noștri care se găsesc cum s'ar zice supuși Ungurilor?

— Ce tot spui, Transilvanie la Viena? Ia lasă-mă soro...

— Ei, știi că-mi plăcuși! Vrei acum să mă'nveți pe mine istoria Românilor. Are haz!...

Și-l stăpânì cu o privire atât de triumfătoare, încât domnu Tănăsică își aduse numaidecât aminte cu cine vorbește și nu mai zise nimic...

Dumnealui erà un simplu băiat la stăpân pe vremea când Fănica urmà la profesional.

Trenul intră în gară la Pesta, necunoscutul venì, își luă liniștit bagajul și vrù să plece. Dar un prieten care-l aștептă, sărise în vagon, venì la el și vorbiră românește. Domnu Tănăsică îi auzì și crezù că-i vine dambla. Apa de Marienbad îi tăiase puterile, îi lustruise obrazul ca pe un ibric de aramă, și'l slăbise, par'că-l vedea printr'un ochian care se micșorează.

Simțeà că nu mai e cel de altădată, că altfel nu s'ar fi uitat că e în țară străină. I-ar fi arătat el calpuzanului să-și mai bată joc, să facă oamenii să se prigorească de dorul după apă o noapte întreagă.

Domnu Dincă

Pietriș înegrit, fum negru, ziduri negre... In fund, maldăre de cărbuni, gheenă uscată, fără foc, fără putere sub bolta depărtată a cerului, către care țintește, drept, vârful coșului. Câteva traverse ruginite, șurupuri stricate, o roată de batoză, un drug îndoit, înroșesc pământul. Aici, numai când plouă mai zâmbește curtea. Cărbunele udat, aruncă sclipiri, iar băltoacele, prinse ici-colo în ochiuri, oglindesc lumina oarbă de sus. Iarba, câmpul, munții ce departe sunt! Dacă tot pământul ar fi așa, cum ar trebuì închipuit iadul atunci?... La poalele grămezei de cărbuni, un mușețel rătăcit, unul singur, topaz pierdut în întuneric, crește. Sământa lui a biruit pământul otrăvitor, a crescut printre tovarășele moarte.

Speriat, cu petalele pline de funingine, veghiază între străini; bolnav uitat de rude în spital. Albina, care-i dă târcoale, mai rău îl turbură. Fluerul fabricei îl neliniștește, ca un vis rău.

Dela poartă, printre zăbrelele grilajului, poți citì de departe: *Turnătorie... Atelierele;* iar la dreapta, la o casă mai mică, d'asupra ușei: *Biurou.* Aici se găsește cel mai rău om din fabrică: contabilul. Il chiamă domnu Dincă, e gras, cam în vârstă, poartă un inel cu briliant, pantaloni cu genuchi, și tușește până când se 'neacă. Nu fumează, nu bea,

nu merge la teatru, nu citeşte nimic. Adună la registre, vorbeşte puţin şi schimbă lucrătorii. Mai cu seamă schimbă lucrătorii, fără milă. Înaintea lui domnu Dincă n'are trecere nimeni. Nu ştii prin cine să pui o vorbă bună pe lângă dânsul. E singur, fără al noulea neam. Doar nevasta. Însă cine poate s'o vază? Nu se arată, nu primeşte oameni dela fabrică. E de familie, rudă cu stăpânul, şi tot dumneaei l'a făcut şi pe domnu Dincă aci contabil. Atâta se ştie că l'a luat de jos, din *proşti*.

Acum, în ziua de Inălţare, curtea fabricei e şi mai tristă. O singură clipă de viaţă, la marginea oraşului: un pui de maşină trece grăbit, ducând spre atelierele gărei două vagoane stricate.

Domnu Dincă e în birou; stă de vorbă cu un prieten din copilărie. Prietenul e vorbăreţ, îi zice pe nume, îl bate pe genuchi, îl apucă de guşe. Domnu Dincă nu prea e obişnuit cu de-astea: îşi tot face vânt şi râde mânzeşte.

Tăinuesc mereu. Prietenul îi povesteşte cum în călătoria lui s'a îndrăgostit de o străină şi a luat-o.

„Cum ştii, nu eram hotărât să mă'nsor. Cu inima însă nu te joci, Dincă dragă".

Urmează un basm de un ceas, în care ochii albaştrii, genele lungi, versurile, muzica, izbesc din timp în timp urechea domnului Dincă, şi-l fac să dea din cap, în semn că a înţeles. In urmă, se ridică şi el serios, — cam pe gânduri — închide uşa binişor, şi se apropie de prieten:

— Te pricep. Cu dragostea nu e de glumit... Eu unul, dacă nu ştiam să-mi pui frâu la timp, nu era să fiu azi unde mă vezi şi ce mă vezi.

Apoi, cu un fel de spaimă 'n ochi, ascuţindu-şi glasul ca o femee, adăogă:

— Ce vrei? Mă orbise de tot!! O iubeam...

Şi, sub îndemnul amintirei, cu vorba lui cam întreruptă, contabilul fabricei scoate şi el la iveală unica iubire încolţită pe vremuri în inima lui pustie.

Şi nu ştiu cum, dar în haosul acela trist, ascultând glasu-i searbăd, cât e de greu — din fiinţa domnului Dincă, din condica unsuroasă de pe biurou, din lucrurile ce-l înconjoară — să poţi simţi căldura sărmanei iubiri, pe care o cântă, par'că într'adins, ca s'o defaime. Atunci — de-ţi îndrepţi ochii afară, pe fereastră — prinzi tot rostul durerei muşeţelului singuratic, crescut în curtea mohorâtă a fabricei, la poalele grămezei de cărbuni.

